

Een logische en stapsgewijze opbouw van een taaltraject voor kleuters

Onderwijsvorm	Kleuteronderwijs
Bouwsteen	>> Bouwsteen 2 Bouw het taaltraject op een logische manier op en combineer verschillende deelvaardigheden 🗨️ Bouwsteen 3 Investeer bewust in mondelinge taalvaardigheid
Aanbeveling	2.1 Hou rekening met de wisselwerking tussen de deelvaardigheden 2.2 Ga voor een logische en stapsgewijze opbouw van het traject 3.3 Werk doelbewust aan woordenschat, ook expliciet

Achtergrond

In een Deens onderzoek werkten kleuterleerkrachten met drie- tot zesjarige kleuters aan woordenschat, luisterbegrip, vertelvaardigheden en beginnende geletterdheid. Hiervoor werkten ze 20 weken lang twee keer per week een half uur met een kleine groep van vijf kleuters van hun eigen klas. Het programma had een positief effect op zowel de mondelinge taalvaardigheid als beginnende geletterdheid van alle leerlingen, ook Nederlandsetaalleerders en leerlingen met een lage SES.

Beschrijving

In een taaltraject voor kleuters richt je je op een **combinatie van deelvaardigheden**, zoals die ook in je leerplan voorgesteld worden. Als leerkracht vertaal je die vaardigheden in concrete, behapbare **taaldoelen** op maat van je doelgroep en ontwerp je activiteiten om aan deze doelen te werken. Daarbij is het belangrijk om het traject op een **logische** en **stapsgewijze** manier op te bouwen, zodat het traject een bepaalde **chronologie** kent. De verschillende onderdelen van het traject zijn dus niet inwisselbaar, maar bouwen verder op elkaar.

Hoe pak je dit concreet aan? Op basis van een effectief programma uit het buitenland geven we een mogelijke werkwijze mee. Het programma werd uitgevoerd door de klasleerkracht, die twee keer per week een half uur met een groepje van vijf tot zes kleuters werkte en dit gedurende twintig weken.

1. Leg de leerdoelen van het traject op voorhand vast. Combineer hierbij verschillende deelvaardigheden en baseer je voor elk doel op wat je van een kleuter met een typische ontwikkeling kan verwachten. Bijvoorbeeld:

Deelvaardigheid	Doel (De kleuters kunnen ...)
Woordenschat	Woorden over de ruimte (naast, onder) begrijpen en gebruiken.
Klankbewustzijn	Aangeven of een bepaalde klank in een woord voorkomt.
Vertellen	Zelf een verhaal verzinnen met een plaats en personages.
Inzicht in geschreven taal	Het verschil herkennen tussen letters en woorden.

2. **Rangschik** de leerdoelen in een leerlijn met een stijgende moeilijkheidsgraad. De opbouw in leerlijnen zorgt ervoor dat je een doordacht aanbod kan voorzien waarin alle doelen aan bod komen gedurende het hele traject. Een voorbeeld van een leerlijn voor woordenschat:

STAP 1	Woorden begrijpen en gebruiken voor onbekende voorwerpen (zelfstandige naamwoorden), voor onbekende acties (werkwoorden), voor beschrijvingen van dingen en acties (bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden).
STAP 2	Woorden over de ruimte (over, onder, boven) begrijpen en gebruiken.
STAP 3	Nieuwe tijdsbegrippen (voordien, daarna, dan) begrijpen en gebruiken.
STAP 4	Praten over de betekenis van nieuwe woorden, ook over woorden die meer dan één betekenis hebben.
STAP 5	Nieuwe gevoelswoorden begrijpen en gebruiken (beschaamd, bedroefd, vrolijk).
STAP 6	Nieuwe woorden begrijpen en gebruiken die gaan over het denken (geloven, zich inbeelden).

3. Ontwerp speelse **activiteiten** op basis van de leerdoelen. Enkele voorbeeldactiviteiten: memory spelletjes, rijmpjes, liedjes, voorlezen, verhaaldobbelstenen, storytelling (met fotokaarten), enz.;

Werk op voorhand enkele **differentiatiemogelijkheden** per activiteit uit, zowel voor kleuters voor wie de activiteiten te eenvoudig zijn, als voor kleuters voor wie de activiteiten te moeilijk zijn. Je kan differentiëren door bepaalde doelen weg te laten of toe te voegen voor een leerling en/of door je instructie aan te passen. Een voorbeeld van aangepaste instructie voor het leerdoel 'Woorden begrijpen en gebruiken voor onbekende voorwerpen':

Doelwoord: de kaken	
Differentiatie ↑	Open vraag: <i>Waarom hebben sommige dieren grote en andere kleine kaken?</i>
Differentiatie ↓	Keuzevraag: <i>Heeft een leeuw grote of kleine kaken?</i>

4. Voorzie per werkmoment van een half uur twee activiteiten en werk per activiteit aan een leerdoel van een andere deelvaardigheid. Op die manier spreid je de leerdoelen en deelvaardigheden mooi doorheen het traject;

5. Zorg voor voldoende **herhaling** doorheen het traject, zowel van de leerdoelen als van de soorten activiteiten. Dit vergroot de leerkansen van de leerlingen.

Aan de slag

Wil je op basis van deze fiche meteen aan de slag voor je eigen klaspraktijk? Schrik er zeker niet voor terug om je eigen activiteiten uit te werken! Het Deense onderzoek toonde dat kleuterleerkrachten meer bereiken wanneer ze zelf speelse activiteiten ontwerpen. Ga zeker ook eens kijken op <https://crane.osu.edu/our-work/read-it-again/>. Daar kan je inspirerend materiaal downloaden dat bij de Engelstalige versie van het programma hoort, zoals een handig observatie-instrument, een uitgebreide beschrijving van het programma met tips om te differentiëren, enz. Je vindt er ook uitgewerkte activiteiten en lesmaterialen, maar die zijn gekoppeld aan de Engelse taal en Engelstalige prentenboeken.

Bron

Bleses, D., Hojen, A., Dale, P. S., Justice, L. M., Dybdal, L., Piasta, S., Markussen-Brown, J., Kjaerbaek, L., & Haghish, E. F. (2018). Effective language and literacy instruction: Evaluating the importance of scripting and group size components. *Early Childhood Research Quarterly, 42*, 256–269. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2017.10.002>